

ЗЛАТЕН РИТОН 2019 ПРОБЛЕМИТЕ НА ДНЕШНИЯ ДЕН повод за творчески инспирации

■ Людмила Дякова разговаря с режисьора Ефемия Фард

▶ Ефемия Фард е сценарист и режисьор на документални и игрални филми. Завършила е „Филмова и телевизионна режисура“ в Нов български университет през 2017 година. Има квалификация по режисура на телевизионен сериал от НАТФИЗ „Кръстьо Сарафов“ (2012). Магистър е по „Здравен мениджмънт“ от Медицински университет в София (2010) и магистър по право от УНСС (1999). Адвокат е към Софийска адвокатска колегия. Майка е на три деца.

Преди да видим филмите ти, показани на 24-я „Златен Ритон“ – „Контролирани глътки въздух“, включен в конкурсната програма, и „Майка съм“, представен в съпътстващата програма „Открити хоризонти“ – бяхме чели за множеството им международни награди. Темата за насилието, за агресията към жени е изключително важна и болезнена навсякъде по света. Разкажи как се приемат филмите, какви са реакциите на зрителите и има ли институционален отзвук на тяхното послание?

Още с първите си селекции в България и двата филма спечелиха награди – „Свети Георги Победоносец“ за „Майка съм“ и „Гранд При“ за

„Контролирани глътки въздух“ на Международния кинофестивал „Славянска приказка“. Но истинското признание на филмите дойде от наградите по света. Вече ми е трудно да посоча точна цифра за селекциите и участията по филмови фестивали, защото са повече от осемдесет. Филмът „Контролирани глътки въздух“ през 2019 получи първа награда „Золотая курча“ на Международния фестивал в Киев, Украйна. Има фестивални участия в САЩ и Великобритания, Полуфиналист е в I F Festival – San Francisco 2018 – САЩ, Inshort Film Festival 2019 – Нигерия, Fiorenzo Serra Film Festival – Италия, а на фестивала Universal Film Festival – САЩ получи Голямата награда. До момента филмите са селектирани на повече от деветдесет фестивала. Факт, показателен сам по себе си, като се има предвид, че за селекция в един световен фестивал участват по три-четири хиляди филма. Най-много излъчвания филмите имат в САЩ и Великобритания, включени са и в някои професионални платформи. Например в САЩ показите продължават до 18.09.2020 година в MIFF Theater, чрез Montgomery International Film Festival. Представянето на филмите в толкова държави пред толкова много зрители събдна

желанието на героините на филмите – жестока-та им съдба да бъде видяна от хората по света. И това да е пореден опит да бъде спряно домашното насилие...

Когато създавах тези филми като дипломна работа за защита на магистърска степен по режисура в НБУ, не очаквах, че няколко години по-късно президентът на Universal Film Festival ще дойде специално в София, за да ми връчи награда, която аз не отидох да получа в САЩ. Нещо повече, господин Бен Бахман ме покани да бъда член на журито на фестивала на Universal Film Festival през 2020 година.

Получих покана да участвам и в журито на Hollywood Film Festival след като президентът му Дон Левис е гледал „Контролирани глътки въздух“ в САЩ. Г-н Левис изтъкна, че ми изпраща тази покана, защото за него е важен погледът, който имат режисьорите от Източна Европа по тази болезнена тема.

Но от изключително значение за успеха на филмите е подкрепата на високо професионалния екип, с който работихме. Операторът Веселин Христов понякога снимаше с две камери едновременно, за да не ми липсват планове при монтажа. Звукорежисьорът Иван Андреев толкова внимаваше при записа на звука, че после в студиото откривахме стерилната му чистота. Най-важният момент за документалния филм – монтажното му раждане, е дело на Стефан Бояджиев. Александър Симеонов направи звуковата постпродукция, а музикалното оформление беше на Мариана Вълканова.

Силна медийна подкрепа в България филмите получиха от БНТ1.

И нещо странно: на пресконференцията на „Златен Ритон“ в Пловдив един критик ме попита дали съм правила предварителни проучвания, преди да снимам филмите, за да открия по-образовани героини. Този въпрос ме смая. Защото не съм търсила героиня в стилистиката на Шехерезада – млада, красива, девствена и защото добре разказва приказки и забавлява мъжа си, за да не бъде убита след първата брачна нощ. Отговорът ми бе, че уви, насилието, упражнявано върху жените, е независимо от образователния им ценз... и въпреки него! Изследванията по темата за домашното насилие, които направих извън професионалния ми

опит като адвокат, включваха разговори с надсто жени, някои от които идваха с партньора – насилник. Търсех гранични истории, които да предизвикат вниманието и интереса на публиката. Намерих тези истории. Филмите имат световно разпространение до степен, че генерират приходи и то сериозни, а това изобщо не беше търсено.

Според мен и в двата филма не става дума за случайно намерена тема. Убедена съм, че за теб това е мисия и филмите са един от сегментите за провокиране на дебат, за търсене на радикални решения. Доколкото знам, ти като юрист защитаваш жени, подложени на домашно насилие и имаш наблюдения колко страшен е този проблем не само за потърпевшите, но и за техните деца?

Мисля, че е много важно сценаристите и режисьорите да запознават публиката с генералните проблеми на нашето време. Не казвам, че търсенето на тематика от близкото ни или далечно минало в документалното кино не е нужно, но трябва да мислим и по въпроса дали ще има хора, пред които да се показват тези творби. Моите филми не страдат от „липса на публика“. Най-много зрители имат в САЩ, Великобритания и Италия, но се излъчват и в Иран, Украйна, Мароко, Кралство Йордания, Казахстан, Нигерия и др.

Когато говоря за липсата на публика в България, визирам и проблема за домашното насилие, защото той заедно с емиграцията ни обезлюдява. Имам предвид, че насилието над жените, дори да не се обявява като „война между половете“, взема своите жертви дори с по-висок интензитет. На всеки две седмици една българска жена е убита от партньора си.

Рефлексията върху децата на социалното заболяване „домашно насилие“ е, че ги смазва още в съвсем крехка възраст. Невъзможността да израснат като хармонични и емоционално развити личности води до мултиплициране на проблема. Те копират и повтарят модела, който познават от бащите и майките си. Кръгът се затваря и води до обреченост и до отказ от бъдеще.

Не по-малко страшен е проблемът и за наси-

лието върху деца. Доколкото познавам балканския манталитет, шамарът все още има възпитателен ефект, да не говорим за по-жестоки посегателства, за които, уви, има драстични примери по цял свят. Това също ли е приоритет в професионалната ти дейност?

И в двата ми документални филма „Майка съм“ и „Контролирани глътки въздух“ са засегнати и въпросите за насилието върху деца. Когато дете се намира в отровната семейна среда, в която майка му е бита, то няма как да израсне като психически здрав индивид. Една от най-големите травми за всяко малко същество е да вижда ударите, да вижда как тече кръвта на майка му и това е причинено от бащата – фигура, която би трябвало да символизира сигурност и защита. И пораснало в този „филм на ужаса“, в който майката е с лилаво лице от поредния побой, а петната от кръв не могат да се изперат, защото твърде често се появяват по дрехите, детето няма друг избор, освен в собствения си живот да избере да се припознае като насилник или като жертва.

Мислиш ли за филм на тази тема?

От 2012 година работя върху сценарий за игрален филм, в който темата за домашното насилие присъства по ненатрапчив начин. Пропагандата не е нещо, което води до добри резултати или повишаване на вниманието. Публиката търси във филма човешката история и веднага я разпознава.

Ти имаш три деца. Как се реши да бъдеш многодетна майка – според българските разбирания, и как съчетаваш всичките си дейности? Всъщност как гледаш на това, че много интелигентни семейства съзнателно се отказват да имат деца заради несигурния, може би дори обречен свят, в който живеем?

В някаква степен българското кино страда от творческа миопия (късогледство), а би трябвало да се обърне към статистиките и да открие проблемите на днешния ден и това да е повод за творчески инспирации. Жените, които са избрали кариерно развитие и отказват да раждат, не е само български, а световен феномен. Докато преди 9-ти септември 1944 българските семейства са били многолюдни, в наши дни

се стига до пророчеството на писателя Георги Марков „отказът от деца е отказ от бъдеще“, нещо, което се случва в обществото ни сега.

Отговор на този въпрос трябва да се търси и в социалното заболяване „домашно насилие“. Жените, които остават в къщи и гледат деца, стават икономически зависими от партньорите си. Нещо повече, докато са домакини и майки, влизат в дебрите на социалната изолация. Това от своя страна ги прави закрепостени към партньора-насилник, ако имат лошия късмет да влязат в статистиката едно към четири. За съжаление в едно от всеки четири български семейства по официални данни има домашно насилие.

Моята рецепта за успешна реализация е семпла. За да расте професионално жената и за да бъде емоционално здрава, трябва да има любовта и уважението на поне трима мъже в живота си. И преди някой да направи неточна асоциация от думите ми, бързам да поясня, че тези мъже са: баща, съпруг и син (синове). Където и да бъде прекъсната тази верига, се стига до увреждане.

При мен, за да се случват успешно нещата в кариерата ми и за да отглеждам трите си деца, имам категоричната и нежна подкрепа на съпруга си – д-р Араш Фард. Той е и продуцент на филмите ми.

Какво ти предстои оттук нататък – в киното, в професията ти на юрист, в гражданската ти активност?

Когато човек има повече от една професия, това разширява ползрението му. Като режисьор юридическата практика много ми помага. Постоянно съм слушател на истински истории, някои от които биха били уникални сценарни сюжети. Продължавам да работя и върху докторантурата, която правя в Медицински Университет – София.

В Националния музикален театър „Стефан Мавродонски“ се репетира пиесата ми „Ефектът Галатея“. Това е танцова драма, която чрез музиката, звуковете и светлинни инсталации и скулптури, оперното и поп пеене, театъра, добавената реалност, пантомимата, метафората, сюрреализма цели да накара зрителя да изживее екстатично удоволствие, съпричаст-

ност и емпатия. Убедена съм, че изживявайки тези усещания, публиката ще се замисли и върху важни проблеми, водещи до отчуждение, резигнация, самота, зависимостта от „кукли“, заместваща истинските човешки отношения. Хореограф на спектакъла е Боряна Сечанова, а танцьорите са от „Балет Арабеск“.

Като гражданин продължавам да насочвам обществения интерес към кризисните центрове, в които са настанени жертви на домашно насилие и трафик на жени и деца. Държавата

е абдикирала от грижата за тях и помощта се дава от неправителствени организации. Дневният порцион на едно дете е лев и няколко стотинки, а за настанена жена сумата е още по-малка... Това, което успях да направя в края на 2019 година, е да обединя хора, с които да купим продукти за Коледна вечеря. Случи се! И не само храната беше топла. Опитвам се да развия тази инициатива и тя да се случва поне веднъж месечно. Не че е достатъчно, но е някакво начало...

Ефемия Фард

